

«Є ЩЕ У НАС ПРОФАНИ...»
З ІСТОРІЇ БОРОТЬБИ
ЗА УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ
В КРИМУ

→ 5

ПРО ГАДІВ:
МОРСЬКИХ,
СУХОПУТНИХ ТА ТИХ,
ЩО ВІД ПРОПАГАНДИ

→ 6

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
 УКРАЇНСЬКА
 ГАЗЕТА

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

№ 7
 16.02.2018

www.svitlytsia.in.ua

Наприкінці січня телеканал «Крим 24» розпочав показ документального спецпроекту «Паралелі», в якому оповідається про життя в Криму «до і після возз'єднання з Росією». «Щодня ми показуємо те, як живуть кримчани. Говоримо про наші успіхи, досягнення й поразки, про те, що робиться і робитиметься на півострові, про події нашої країни, світу, України. Але у щоденному потоці подій не проводимо паралелей. Тому ми й вирішили створити проект з однойменною назвою, в якому порівнюємо Крим до і після подій «кримської весни», проводячи паралелі між українською і російською реальністю», – розповіла головний редактор телеканалу Катерина Зуева.

КРИМСЬКІ РЕАЛІЇ

«Чтобы ни капли воды с "нэньки" не досталось "сепаратистам"» – скриншот з відеозапису телепередачі «Паралелі» (телеканал «Крим 24», 02.02.2018 р.)

приховано. Тим часом, за словами шеф-редактора новин «Крим 24» Катерини Сабініної, один з перших випусків програми буде присвячено воді. При цьому автори проекту зазначили, що не чекають на схвальні відгуки від представників керівництва «суміжної держави»: «Українські «колеги» нас дивляться і після виходу програми почнуть писати, що це брехня і пропаганда, але це факти. Зрозуміло, що зараз на сході Криму проблему не вирішено цілковито, але є одне велике «але»: ми не маємо постачань дніпровської води з ПКК, проте є перші результати. Кримські села підключають до водопостачання. Ми поспілкувалися з їхніми мешканцями, що десятиліттями мріяли про елементарне благо цивілізації. Ми провели паралелі – хай їх проведуть і глядачі. Буде цікаво».

На початку «випуску про воду» – графічне зображення півдня України, забарвленого у синій і жовтий кольори, та Криму в сірому кольорі, зі схемою Північно-Кримського каналу. За кадром лунають вигуки «Слава Україні – героям слава!», після чого вигулює піктограма з перекресленим краном, а «судини» каналу згортаються. Мета цілком зрозуміла: викликати в аудиторії огиду, ненависть і відразу до України, яка неодмінно має асоціюватися з занепадом, руйнуванням і нищенням. В Україні все було, е і буде погано, а в Росії – навпаки.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

С ама заставка на початку та наприкінці програми являє собою добірку упереджень. Зібрання людей з зазначеннями «Мітинги, 2008 рік», «Сутички, 2008 рік», «Бійки, 2009 рік». Великим планом – чималі шматки асфальту на шляхових ґратах, до яких тече вода під час дощу, з коментарем: «Розруха, 2010 рік». Бабуся, що тягне за собою «кравчучку»: «Минуле, 2010 рік». Перекидання непотребу на полігоні відходів: «Сміття, 2011 рік». Розмальовані під'їзди старих будинків: «Спустошення, 2012 рік». При-

ЯК ПРАВИЛЬНО ПЕРЕЛИТИ З ПУСТОГО В ПОРОЖНЄ

блудний пес і нагромодження якогось брухту на стихійному базарі: «Україна, 2013 рік». Сутички під ВР АРК навесні 2014 р.: «Злам, 2014 рік». Повалена опора ЛЕП кримського напрямку на Херсонщині: «Блокада, 2015 рік». Далі – чиновники, плани, схеми, інфо-

графіки: «Розвиток, 2015 рік». Хо́да «безсмертного полку»: «Патріотизм, 2015 рік». Школярі на занятті: «Мир, 2016 рік». Будівництво нового терміналу сімферопольського летовища: «Аеропорт, 2016 рік». Будівництво мосту через Керченську протоку і траси

«Таврида» у 2017 р. – з відповідними коментарями. Молодята на тлі пам'ятника «ввічливому зеленому чоловічку» в центрі Сімферополя: «Єднання, 2018 рік».

Стрімка зміна картинок нагадує «технологію 25-го кадру», який у цьому випадку навіть не

→ 4

ТЕТЯНА МАЛАХОВА: «НАМ ІЩЕ ЗВІЛЬНЯТИ КРИМ, ДОНБАС І КОРОЛЕВУ АННУ...»

→ 8

8 лютого в ДП «Кримський дім» пройшов вечір солідарності на підтримку Володимира Балуха, проукраїнського активіста, який бореться з репресіями Російської Федерації. Співорганізаторами стали Кримська правозахисна група та Кримський дім, модератор – Алім Алієв, програмний директор Кримського дому.

ПІДТРИМКА

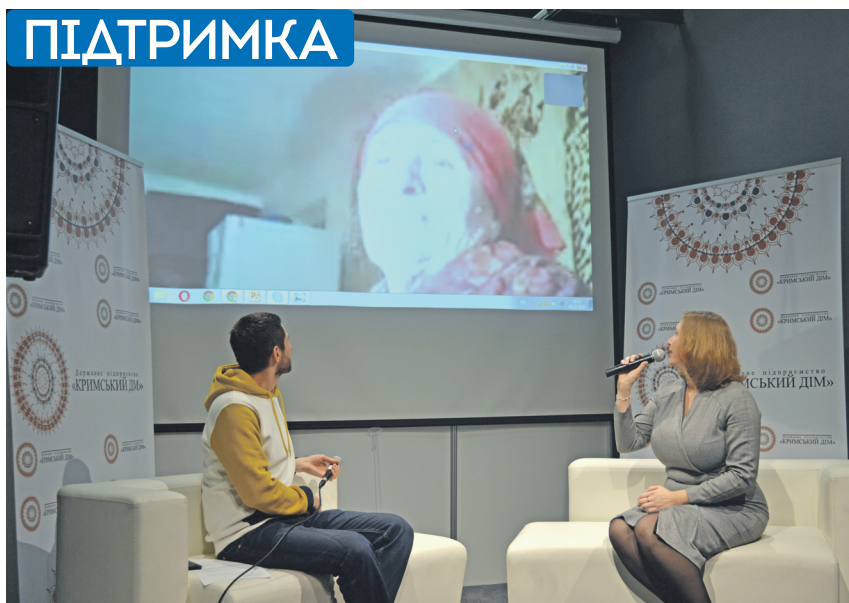

ФОТО: МАРІНА ГОРНІСТАЛ

ТЕТЯНА МУСТІПАН

ЗАРУЧНИК У ВЛАСНОМУ ДОМІ

На заході були присутні активісти, політики та звичайні пересічні громадяни, яким не байдужа доля Володимира. Цей день особливий тим, що саме 8 лютого Володимиру виповнилося 47 років, і саме в день його народження громадяни зібралися, аби підтримати політв'язня та його родину.

Вечір розпочався рядками з вірша Балуха: «Життя не має часу для зупинки, та й почуття не знають перешкоди, як твої охайний образ українки, плету молитву за увесь народ». Після чого до уваги гостей був представлений фільм, в якому було показано, як саме живеться Балуху, його страждання та страждання близьких йому людей.

Після відео виступила Ольга Скрипник, керівник Кримської правозахисної групи з коментарем щодо ситуації стосовно справи Володимира. Також ексклюзивно для «Кримської світлиці» вона розповіла, в кого саме з'явилася ідея щодо створення вечора солідарності:

«Для Кримської правозахисної групи це не перша акція по Володимиру Балуху. 8 грудня, коли виповнився рік, як його позбавили волі, ми

на алеї Героїв Небесної Сотні, на майдані Незалежності, повісили банер. Ми з колегами намагаємося постійно підтримувати цю тему, а цього разу й Кримський дім долучився, а він уже не вперше проводить подібні зустрічі. Перша така зустріч була на підтримку Ільмі Умерова, коли він ще був у Криму, і ми чекали на той страшний вирок. І зараз надзвичайно приємно, що ми можемо бачити студію Ільмі Умерова. Я сподіваюсь, що це стане доброю традицією. Вірю, що колись ми будемо збиратися тут і матимемо можливість їх обіймати вже як колишніх політв'язнів. Це –

наша спільна ідея, і, я думаю, вона не одна, адже Володимир Балух, як і всі інші наші політв'язні, потребує постійної уваги як громадянського суспільства, так і нашої держави. Треба також проводити інформаційні заходи, щоб тишину на нашу державу, аби високпосадовці згадували про наших політв'язнів не лише в постах у Твіттері, але щоб була реальна підтримка, насамперед, матеріальна. І ми чекаємо на закон, що надасть можливість нашим консулам у Росії в більш широкому обсязі матеріально допомагати в'язням, які перебувають у російських колоніях».

Ільмі Умеров, заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу, також виступив зі словами підтримки: «Що стосується Володимира Балуха, я охарактеризую його як людину, яка любить свою батьківщину, як людину, котра, незважаючи на окупаційний режим, продовжує показувати те, що він – українець. А в Криму це дуже небезпечно, його засудили тільки за те, що він – українець».

Після слів підтримки гостей було налаштовано зв'язок з адвокатом Володимира, Ольгою Дінзе, яка розповіла про те, як зараз розгортається справа. Вдалося зв'язатися і з мамою Володимира Балуха, пані Наталею, якій усі присутні висловлювали щирі побажання та слова підтримки. Розмова з родичами, напевно, була найважливішою, адже їхній біль відчувався на відстані. Пані Наталя, незважаючи на напружену і сумну атмосферу, надзвичайно стійко трималася, жінка дуже дякувала гостям за те, що вони не кинули її сина, а намагаються допомагати і борються разом з ним.

ЮНІ ПАТРІОТИ ФЕДЕРАЛЬНОГО БЮДЖЕТУ

ПО ЧЁМ НЫНЧЕ ИДЕЯ?

Після майже чотирьох років від часу «повернення Криму в рідну гавань» півострів стало все глибше туди засмокувати. Одними з перших це відчули діти й молодь. А рушійною силою цього процесу стали кошти з Федерального бюджету РФ.

ЯРОСЛАВ САМОВИДЕЦЬ

Якщо прослідкувати тематику конкурсів на отримання грантів з місцевих, регіональних і федерального бюджетів, які проводяться в Криму, то стає зрозуміло, чим живе суспільство. Так, практично кожен конкурс, кожна грантова програма і кожна ініціатива обов'язково передбачає патріотичне виховання молоді. Ось мовою оригіналу кілька назв для ілюстрації: «Развитие патриотического воспитания и гражданской активности молодежи Симферополя на 2016-2020 годы» (на конкурс принимаются проекты по двум направлениям: гражданское и военно-патриотическое воспитание подростков и молодежи); Севастопольский городской конкурс молодежных проектов (конкурс проводится по 10 номинациям, среди них «Добровольчество», «Патриотическое воспитание...»); Всероссийский конкурс молодежных проектов 2018 года (в числе победителей – 10 молодых севастопольцев). Им вручены гранты на общую сумму 1,65 млн рублей. В числе победителей конкурса севастопольцы: Елена Кубрякова

с проектом «Черноморский фестиваль российско-китайской дружбы»; Виталий Смалько с проектом «Серия патриотических фильмов «Город Севастополь. Точка сборки»; Дмитрий Холодных с проектом «Добровольческий кинологический студенческий отряд «Вектор – 92»; Всероссийский конкурс молодежных проектов среди физических лиц (20 молодых крымчан получают средства из федерального бюджета на реализацию своих проектов на общую сумму 4 миллиона 150 тысяч рублей. В частности, поддержку получили проекты «Армия – школа жизни» В. Луцив, «Партизанскими тропами» А. Аванесяна, «Сопровождение Парада Победы и шествия «Бессмертный полк» С. Мавлюдова».

В Україні з державного бюджету не так часто виділялися гроші на такі теми. А от у РФ питання ідеологічного виховання є одним із пріоритетних, про що говорять і проекти переможців-кримчан. Якесь додаткові коментарі тут будуть зайвими. Все зрозуміло і без пояснень.

Однак кремлівським ідеологам варто мати на увазі й те, що ефект від витрачених сьогодні грошей на ідеологічну накачку вже рідко збігається із метою і завданнями цих бюджетних витрат. Справа в тому, що сучасне юнацтво, яке живе в інформаційну добу, вже зовсім не нагадує ту молодь, яка виросла й жила ще кілька десятиріч тому, в індустріальну епоху. Нинішня молодь знає, що машина їхатиме доти, доки її заправляють паливом, і що з'їсть пес пса, коли нема барана.

ФОТО: ЗВІЯКРИМІЯХ.ДЖЕБЕЛ

РЕЗОНАНС

8 лютого 2018 року український патріот Володимир Балух, якого окупаційна влада в Криму на підставі сфабрикованої справи позбавила волі на 3 роки і 7 місяців, вдруге відзначив свій день народження за ґратами. Українського патріота, який став своєрідним символом України в окупованому Криму, заградували фактично за його незгоду з окупацією батьківщини. Принісши себе в жертву, він на весь світ заявив протест проти злочинних дій Російської Федерації. Будинок Балуха, над яким до ув'язнення Володимира майорів український прапор, став чи не найостаннішим прихистком української державності на окупованому півострові.

ВІКТОР МЕРЖВИНСЬКИЙ

Щогорічний день народження Володимира Балуха на знак підтримки політв'язня вирішили відзначити і небайдужі люди. Зокрема, в «Кримському домі» (Київ) проведено вечір солідарності на підтримку українського патріота, який відвідали в основному кримчани. На жаль, цей захід вкотре засвідчив, що темою Криму переймаються переважно самі кримчани. Відтак з прикрістю доводиться констатувати, що народна мудрість «Собором і чорта поборем» не поширюється на кримське питання.

Володимира Балуха вирішили також привітати і деякі політики. І, як виявилось, тут не обійшлося без інцидентів. Так, 8 лютого на своїй сторінці у facebook Олег Тягнибок розмістив привітання Балуху, який, згідно з повідомленням і коментарями під ним, був членом ВО «Свобода». Аргументами на підтвердження цього стали слова «народного депутата України VII скликання, багаторічного керівника кримської «Свободи» Едуарда Леонова»: «Ще десять років тому мені, тодішньому голові кримської «Свободи», зателефонував фермер з північно-західного, Роздольненського району Криму і запропонував активізувати районний осередок партії. Відтоді він брав участь у всіх наших заходах і фактично очолював Роздольненську районну організацію».

ХТОСЬ ЗА ҐРАТИ,
А ХТОСЬ У ДЕПУТАТИ

72.	Ковильнівська сільська організація Роздольненської районної організації Партії регіонів	Роздольненський район, с. Михайленко Юрій Ловильне, вул... Гагаріна, 8 Миколайович	№ 000 29.03.2005 р.
73.	Зиминська сільська організація Роздольненської районної організації Партії регіонів	Роздольненський район, с. Гончарук Тетяна Зимине, вул... Жовтєва, 9 Олександрівна	№ 000 29.03.2005 р.
74.	Руч'ївська сільська організація Роздольненської районної організації Партії регіонів	Роздольненський район, с. Руч'ї, вул... Коцакова, 8 Мірошніченко Анатолій Євгенович	№ 000 29.03.2005 р.
75.	Новоселівська сільська організація Роздольненської районної організації Партії регіонів	Роздольненський район, смт... Новоселівське, вул... Гагаріна, 60/2 Сердюк Надія Геннадівна	№ 000 29.03.2005 р.
76.	Сільська організація Конгресу Українських Націоналістів с. Серебрянка	Роздольненський район, с. Серебрянка, вул.проків Перемоги, 18	№ 000 20.04.2005 р.
77.	Ковильнівська сільська організація Роздольненської районної організації Політичної Партії «Народний Союз Наша Україна»	Роздольненський район, с. Ловильне, вул... Гагаріна, 10Петрович	№ 000 30.01.2006 р.
78.	Березовська сільська організація Роздольненської районної організації політичної партії «Народний Союз Наша Україна»	Роздольненський район, с. Березівка, вул... Лебедєва, Олександрович	№ 000 01.01.2006 р.

Разом з тим на офіційному сайті Конгресу українських націоналістів та на сторінці організації у facebook теж опубліковано привітання патріота з днем народження, де зазначено: «Восьмого лютого виповнилося сорок сім років Володимирові Балуху, нескореному московською ордою українцеві, членові Конгресу українських націоналістів (КУН), керівникові місцевого осередку Конгресу, народному Герою».

Тобто згідно з цими повідомленнями Володимир Балух од-

ночасно перебував у складі двох політичних партій, що є порушенням закону. Так, згідно зі ст. 6 Закону України «Про політичні партії в Україні» громадянин України може перебувати одночасно лише в одній політичній партії. Для з'ясування обставин справи ми вирішили детальніше вивчити це питання і розібратися, як могло так статися. Для цього ми звернулися за коментарями до голови політичної партії ВО «Свобода» Олега Тягнибока та голови Кримської організації Кон-

гресу українських націоналістів Василя Овчарука.

Олег Тягнибок відгукнувся на повідомлення і доручив керівнику кримської «Свободи» Едуарду Леонову дати відповіді «Кримській світлиці» на поставлені запитання. У результаті телефонної розмови Едуард Леонов підтвердив свої слова про те, що В. Балух був членом ВО «Свобода» і пообіцяв надати докази цього, але, так і не дочекавшись, ми вирішили проаналізувати наявну у відкритих джерелах інформацію.

В інформаційному просторі вже не раз з'являлися повідомлення про українського патріота, де зустрічаються згадки про його приналежність виключно до однієї політичної сили. Так, 30 квітня 2015 року, ще під час першого обшуку в українського фермера, коли вперше з будинку Балуха працівники ФСБ здерли український прапор, було знайдено червоно-чорний стяг, що й стало підставою для підозри патріота у зв'язках із забороненим в РФ «Правим сектором». Як зазначив журналіст Російської служби «Радіо Свобода» Антон Наумлюк, ФСБшникам тоді не вдалося встановити зв'язки Володимира з «Правим сектором», натомість було підтверджено його приналежність до Конгресу українських націоналістів. Крім того, можна знайти чимало інформації про політичну діяльність Воло-

димира до 2014 року. Його прізвище пов'язане також з реєстрацією Сільської організації Конгресу українських націоналістів с. Серебрянка. Балух також фігурує в списках кандидатів у депутати ВР АР Крим від КУНУ від 2006 і 2010 рр.

Голова Кримської організації Конгресу українських націоналістів Василь Овчарук у коментарі нашому виданню назвав заяву Леонова фейком. Щодо «спекуляцій навколо імені Володимира Балуха», то В. Овчарук аргументує: «З Володимиром ми познайомилися, якщо не помилюся, у 2003 р., коли я, як новообраний голова організації, об'їздив райони Криму для вивчення стану справ і знайомився з нашими членами. Нам необхідно було поширювати свою діяльність на території півострова, тому одним із головних завдань була реєстрація районних осередків організації. Володимир Балух взявся за реєстрацію місцевої організації і став її головою (2005). Так ось, перший факт, що підтверджує брехню Леонова, полягає в тому, що Роздольненське управління юстиції не могло зареєструвати на одну особу дві організації. Другим же фактом є те, що в 2006 та 2010 рр. Володимир Балух разом з кількома іншими КУНівцями балотувався в депутати ВР Криму і, якби він належав до якоїсь іншої політичної партії, тим більше був головою її районного осередку, то нас би просто не зареєстрували або ж зняли з виборів».

Очевидно, що жодні слова не скажуть краще за самі факти. Стоєво ж В. Балуха, то навіть тієї інформації, що міститься у відкритому доступі, достатньо, щоб самостійно зробити висновки, на чому боці правда. Але незаперечним у цій історії є одне – подібні заяви не йдуть на користь Володимиру, надто ж з огляду на те, що навіть декларації про приналежність українського патріота до політсили, яка заборонена в Криму від січня 2014 року, можуть негативно вплинути на подальшу долю політв'язня. І навіть якщо й були якісь зв'язки Володимира з ВО «Свобода», що не підтверджується жодними документами й фактами, то заявляти про це в такий непростий для українця час – значить не думати про можливі наслідки для В. Балуха.

У усій цій історії з нечистою політичною підосновою виникає єдине запитання – то що ж це: некоректність у висловлюваннях чи щось більше?

→ 1

Тим часом, 17 січня «голова Криму» Сергій Аксьонов підбив підсумки своєї подорожі до Красноперекопського району та Армянська. Першочерговою проблемою він назвав низьку якість води через «колосальний і зростаючий рівень мінералізації», запропонувавши з огляду на це вжити якнайшвидших заходів для вирішення цієї проблеми, а також переглянути обґрунтованість тарифів на воду.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

«Вода суто технічна, непридатна для приготування їжі, а по чистоті стоять черги. Ми не можемо продавати людям практично морську воду і казати, що вона питна», – зазначив «керманіч» окупованого регіону під час наради. Принагідно варто зазначити, що торік Росспоживнагляд визнав непридатними для пиття підземні води Воронцовського водозабору, мінералізація яких перевищила норму в 5-6 разів.

У багатьох подвір'ях Нижньогірського району спустошилися криниці, а до водогонів Красноперекопська просочується морська вода з водоростями, через що місто ризикує стати непридатним для життя.

Жахливу якість води на півночі Криму місцева «влада» і вчені визнають уже протягом тривалого часу. Наприкінці осені 2017 р. «заступник директора Науково-дослідного інституту сільського господарства Криму» Людмила Радченко зауважила, що значно погіршилася вона у Джанкойському районі, де її неможливо використовувати навіть для приготування чаю. Крім цього, вона зазначила, що у великих селах вказаного регіону люди залишилися без роботи і живуть лише за рахунок власних присадибних ділянок, де вирощу-

«Первая скважина после того, как Крым получил независимость» (травень 2014 р.) – скриншот з відеозапису телепередачі «Паралелі» (телеканал «Крим 24», 02.02.2018 р.)

«Повернення цивілізації»: прокладання водогону на сході Криму (2017 р.) – скриншот з відеозапису телепередачі «Паралелі» (телеканал «Крим 24», 02.02.2018 р.)

ЯК ПРАВИЛЬНО ПЕРЕЛІТИ З ПУСТОГО В ПОРОЖНЄ

Ось так морська вода з водоростями просочується до водогонів Красноперекопська

ють овочі та полуницю. «За рік-два цією водою не можна буде поливати городи, і цим людям доведеться або виїздити, або помирати», – припустила Радченко. Також вона засумнівалася в ефективності наповнення ПМК за рахунок свердловин на півночі Криму: мовляв, у цій схемі постачання води «явно простежуються втрати», внаслідок яких південь

і схід Криму «навіть чи отримають ресурс у повному обсязі». При цьому Радченко нагадала, що у 2017 р. до Криму повернулася посуха, яка востаннє спостерігалася на півострові у 2013 р.

Наприкінці січня цього року в інтерв'ю «Кримській газеті» доктор соціологічних наук Микола Павлюк, співробітник незаконно відновленої в Криму філії

Санкт-Петербурзького гірничого університету (СПГУ; працювала в селі Куйбишеве до 1993 р.) і член колегії окупаційного «міністерства екології», розповів, що півострову води вистачає, але у залізних трубах втрачається 86% (!) поживної вологи, а ще 26% висихає у ПМК (тобто регіон втрачає 112% води). При цьому науковець додав, що цілковито поділяє тривогу «керівництва республіки» щодо якості води. За його словами, Кримський содовий завод уже має спеціальні мембранні установи, в яких технічна вода на рівні мікронів очищується від усіх солей. Серед інших проблем з водою в Криму Павлюк відзначив наявність так званих саморобних свердловин, практично жодна з яких не має паспорта і не пройшла сертифікації. За кілька тижнів перед тим стало відомо, що «рада міністрів республіки Крим» своїм «розпорядженням» передала СПГУ в безоплатне користування комплекс будівель у селі Берегове Бахчисарайського району, який раніше перебував на балансі «міністерства екології» та природних ресурсів: тут передбачається створення великого науково-дослідного центру, одним із завдань якого стане пошук підземних вод та активізація артезіанського видобутку.

Принагідно варто зауважити, що Санкт-Петербурзький гірничий університет та кримське «мінекологія» у травні 2017 р. підписали угоду про співпрацю з метою реалізації «державної» програми в галузі надкористування та охорони довкілля Криму на 2018-2019 рр. Навесні 2017 р. вчені цього університету відгукнулися на пропозицію кримської «влади» взяти участь у «реставрації» пам'яток архітектури, для чого варварським буровим роботам з метою «вивчення геологічної будови» було піддано Аврорину скелю, на якій стоїть весвітньо відоме «Ластівчине гніздо». При цьому «дослідники» у відповідь на протести цинічно відповіли, що Україна «не залишила після себе жодних відповідних документів», тож вони були змушені «починати все з нуля». Наскільки «успішно» в окупованому Криму відбувається «реставрація аварійних пам'яток» – вже бачимо на прикладі фактичного знищення «оновленого» комплексу Ханського палацу в Бахчисарай. Відтак можна припустити, що коли руки цих «рятівників» дістануться до водних запасів Криму – буде непереливки.

Наразі ж кримську воду та перспективи її видобутку проводитимуть у п'єтерзівських лабораторіях, де для

Криму вигадують різноманітні ідеї щодо постачання води – хоч і кажуть, що опріснювати солону морську воду за прикладом Ізраїлю чи тягнути водогін з Кубані буде «дорого й довго». Зокрема, наприкінці осені 2017 р. заступник директора російського Науково-дослідного інституту полімерних матеріалів Сергій Васильєв застеріг від бажання напоїти окупований Крим водою з Краснодарського краю та Ростовської області, в тому числі з Дону: за його словами, такі експерименти з природою можуть мати жахливі наслідки – якщо донську воду замість Азовського моря спрямувати до Криму, то до цього моря піде вода з Чорного, а потім засолена вода за рахунок гідравлічного зв'язку рушить під Крим; також він звернув увагу на те, що на окупованому півострові досі не розроблено схему комплексних витрат водних ресурсів, яка б мала врахувати потреби всіх користувачів.

Відтак петербурзькі вчені пропонують активізувати артезіанський видобуток, обсяг якого наразі становить приблизно 7% від загального водопостачання Криму: саме цим вони й планують зайнятися насамперед. Зокрема, за даними СПГУ, Північносиваський артезіанський басейн може забезпечити водою рівнинний Крим: зазначається, що воду з нього вже бере згаданий «Кримський Титан» – при тому, що її запаси нестійні, але «постійно відновлюються». Наскільки видатки й без того дефіцитної питної води в посушливому регіоні, де її катастрофічно бракує населенню, на промислові потреби є доцільними з точки зору логіки та моралі – окреме питання: як відомо, в Армянську вже й так стало неможливо пити воду з кранів через те, що завод шаленими темпами видобував її рештки з підземних пластів, при тому, що місцеві «чиновники» наполегливо не визнавали цієї проблеми.

Ну що ж – подивимось, як мешканцям Криму воду по телевізору наливатимуть.

Дмитро Павлович Урсу народився 10 жовтня 1936 р. у селі Корнова Унгенського району Королівства Румунія (нині – Республіка Молдова) у вчительській родині. Під час Другої світової війни осиротів. Виховувався в дитячих будинках і трудовій колонії в Майкопі (РФ). У 1958 р. закінчив історичний факультет Одеського університету, продовжив освіту в Московському інституті іноземних мов (1970-1971 рр.) та в Сорбонні (1979-1980 рр.). Володів англійською, французькою, румунською, латинською мовами. Доктор історичних наук (1985), професор (1986). Академік Української академії історичних наук. У 1986-1997 рр. працював у Сімферопольському державному університеті, в 1997-2003 рр. – у Таврійському екологічному інституті. У 2003-2005 рр. – професор кафедри нової та новітньої історії Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. З 2005 р. – професор кафедри нової та новітньої історії Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Галузь наукових інтересів – історія та історіографія країн Африки та Західної Європи, методологія історії, сходознавство, історія вищої школи Криму. Помер 15 лютого 2017 р. в Одесі на 81-му році життя. На згадку про Дмитра Павловича, який був дописувачем «Кримської світлиці», подаємо його історичну розвідку з архіву нашої газети.

Вивчаючи в державному архіві Російської Федерації матеріали з історії культури кримськотатарського народу, я натрапив і на цікаві документи про долю українців Криму наприкінці 1920-х років. У той час при Наркоматі освіти РРФСР існувала Рада з освіти національностей неросійської мови (скорочено російською – Совнацмен), що мала піклуватися про розвиток освіти різних народів на теренах Росії. Документальні матеріали архівного фонду Совнацмену дають змогу дізнатися, зокрема, про становище українців, які мешкали на Кубані, Далекому Сході (цей регіон одержав назву Зелений Клин), у прикордонних областях Чорноземного центру, а також Кримській АРСР. Ці матеріали, здається, досі не привертали уваги дослідників і в науковий обіг не вводилися.

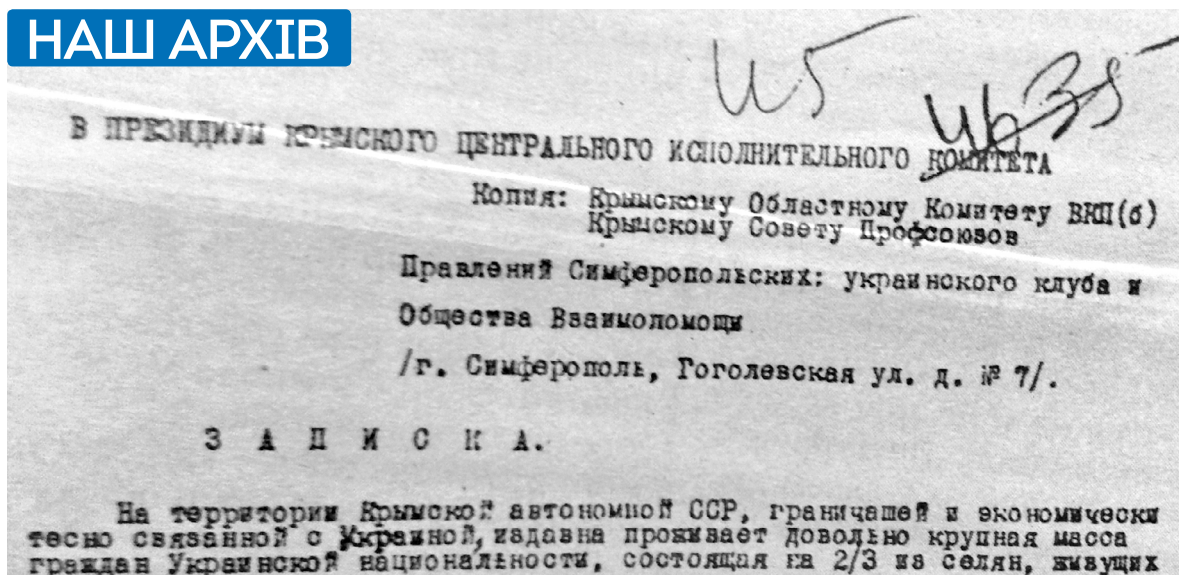
ДИМИТРО УРСУ

Мене зацікавили два документи, що стосуються культурного життя українців Криму. В першому дається аналіз національного складу населення півострова за переписом 1926 року, висвітлюється стан навчання дітей українців рідною мовою. Ми дізнаємося, що в селах автономної республіки мешкало всього 407 тисяч чоловік, з них татар – 147 тисяч, росіян – 132 тисячі, українців – 51,5 тисячі, німців – 40 тисяч, євреїв – 4,5 тисячі. У містах проживало 330 тисяч чоловік, з них росіян – 180 тисяч, татар – 39 тисяч, євреїв – 36 тисяч, українців – 28,5 тисячі, вірменів – 7 тисяч. Населення столиці автономної республіки сягало 88 тисяч чоловік, його національний склад був такий: росіян – 40 тисяч, євреїв – 17,4 тисячі, українців – 11 тисяч, татар – 7,3 тисячі. В Сімферополі мешкали також 2,5 тисячі кримчаків і 934 караїми.

Таким чином, у Кримській АРСР налічувалося майже 80 тисяч українців, і жили вони здебільшого по селах. Слід узяти до уваги, що чимало українців тут були зросійщені і при проведенні перепису записали себе, добровільно або під тиском переписувачів, росіянами.

Дискримінація українців, однак, полягала і в тому, що їхні

НАШ АРХІВ

«Є ЩЕ У НАС ПРОФАНИ...» З ІСТОРІЇ БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ В КРИМУ

діти не могли одержати освіту рідною мовою. У справі Совнацмену є статистична таблиця наявності (точніше сказати, відсутності) шкіл в українських селах. Так, у Джанкойському районі, в селах Буданівці і Кулло, де населення було на 100% українським, шкіл немає; в селі Ішуні, українському на 77%, працює російська школа. В евпаторійському районі село Ак-Мечеть на 86% українське, але навчання в школі ведеться російською мовою; в сусідньому українському селі Кульчуку школи взагалі немає. В Сімферопольському районі в селах Іванівці, Миколаївці, Солов'ївці, де українського населення від 85 до 91%, діють російські школи. Таке ж становище спостерігалось в багатьох інших районах Кримської АРСР.

Ці відомості ніби підсумовує довідка Кримського обкому партії, що зберігається в Державному архіві АРК. Згідно з нею, станом на 1928 рік в автономній республіці діяла одна українська школа, де навчалися 43 учні. І це на більш як 2 тисячі дітей шкільного віку в українських сім'ях.

Зрозуміло, що таке злиденне становище аж ніяк не відповідає більшшовицьким гаслам про дружбу народів і про вільний культурний розвиток всіх націй і народностей. Тому національно свідомі українці Криму піднімали свій голос проти національної асиміляції, вимагали задоволення своїх культурно-освітніх потреб рідною мовою. Про це свідчить другий документ, відшуканий мною у фонді Совнацмену Наркомату освіти РРФСР.

Перед нами досить велике звернення української громади Сімферополя на ім'я президії Кримського Центрального виконавчого комітету рад, а в копіях – також обкому партії та обласній раді профспілок. У ньому від імені правління українського клубу і спілки взаємодопомоги Сімферополя зверталась увага можновладців на неприпустимість дискримінації значної частини населення автономної республіки, позбавленої можливості задовольнити свої культурні потреби рідною мовою. Наводилися конкретні факти байдужості властей до вимог українського населення. Так, було закрито українську школу в Севастополі, а також осередок культури «Червоний кут» в Ялті, який об'єднував до 150 чоловік. Після великих клопотань у березні 1926 року в Сімферополі відкрили український клуб, але він не мав свого приміщення і ніякої підтримки з боку державних установ.

У справі Совнацмену немає тексту відповіді (та й чи була вона?) на клопотання українських товариств Сімферополя. Але з місцевого архіву ми дізнаємося, що в жовтні 1929 року на зборах освітян поважний партфункціонер, який очолював комісію з перевірки роботи Наркомату освіти КАРСР, прилюдно визнав справедливість вимог українців. Він влучно сказав: «Є ще у нас профани, які кажуть, що це населення (українці Криму – Д.У.) повністю зросійщене». А тому, твердили вони, українці не мають ніяких власних культур-

но-освітніх потреб, їхніми інтересами можна нехтувати.

Але, поза цим визнанням, наряд чи було щось зроблено на практиці. Правда, пізніше в Криму створили окремих український національний район. Однак це вже інша історія...

З того часу минуло вже 70 років, але як схожі проблеми кінця 20-х років з тими, що зустрічаються українству Криму сьогодні. Духовні нащадки отих «профанів» і тепер всіляко перешкоджають навчання українських дітей рідною мовою, паплюжать українську культуру, розпалюють міжнародну ворожнечу. Знову немає приміщення для українських шкіл, необхідного фінансування, чиниться моральний тиск на вчителів з боку чиновників «від освіти», які намагаються переглянути вирок, що винесла історія збанкрутілій більшовицькій тоталітарній системі.

Ці паралелі, однак, мають свою межу, оскільки суспільно-політична ситуація сьогодні істотно відрізняється від тієї, що описують наведені архівні документи. Крим є невід'ємною складовою частиною незалежної Української держави, українців у Криму принаймні вдєсятеро більше, а українська мова стала державною.

Отже, ми маємо всі підстави бути оптимістами. Поступальна хода соціального розвитку – на нашому боці.

(Подано зі скороченнями)
«Кримська світлиця»,
№ 69-70, 3 вересня 1999 р.

ПРО ГАДІВ: МОРСЬКИХ, СУХОПУТНИХ ТА ТИХ, ЩО ВІД ПРОПАГАНДИ

Нещодавно Інтернет просто вибухнув «сенсацією», мовляв, саме в Криму, на Карадазі, Св. Георгій перемиг дракона. Карадаг, у перекладі «Чорна гора», це гірський масив на південно-східному узбережжі півострова, майже посередині між Судаком та Феодосією. Карадаг є залишком прадавнього вулкана, що виник, вивергався, врешті згас та руйнувався хвилями, землетрусами й вітрами. І цей процес тривав сто мільйонів років. Тепер це одна з надзвичайних перлин кримського узбережжя, геологічний, пташиний та рослинний рай для вчених, а також художників, поетів та просто всіх поціновувачів краси кримської природи.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

«ДУХОВНІ СКРІПИ»

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Звісно, є в такого непересячного місця власні легенди та перекази. До легенд згодом, а от переказують, що під Золотими воротами Карадагу живе великого розміру морський змії. Принаймні про це залишив свідчення закоханий у Карадаг митець Максиміліан Волошин. Лихо смикну-

ло його в листуванні з Михайлом Булгаковим сповістити про карадазького змія, а той і накидав кіносценарій «Рокові яйця».

І хоча бачили чудовисько в Криму від Азову до Тарханкута, лівшище звіра локалізували в підводних печерах Карадагу – кажуть, вони там є. Там змія того бачили й природознавці – люди,

які не схильні до надмірних фантазувань, приміром, геолог Промтов у Сердоликовій бухті 1952 року. А до чого тут Святий Георгій, великомученик?

Російська Вікіпедія твердить: «Карадаг может быть признан одним из мест, где Святой Георгий победил дракона». Чудово... Але це за-

значено у розділі під назвою «Интересные факты»! Наголошуємо – факти!

Дивно, але саме від часу окупації Криму цей міф став активно поширюватися в інформаційному просторі. Кому це вигідно? Звісно, імперській пропаганді, яка оперує фальшивими твердженнями: «Крым – сакральная российская территория», «крещение российского князя Владимира», «исконно русская земля», «свободное волеизъявление крымчан», «город русской славы», «киевская хун-

Морський дракон серед риб. Перстень із Пантікалея. Середина IV в. до н.е.

та», «бандеровці й фашисти» і так далі й таке інше.

Але в усіх цих маніпуляціях можна помітити головну мету – нахабно вкрати в інших і приписати чуже собі, а за допомогою пропагандистських міфів створити ілюзію про одвічну приналежність вкраденого. Культура і релігія стають дієвим інстру-

ментом у цьому процесі. Яскравим доказом цього є Пушкін, «Великое русское слово», регулярні російські імперські шабаші в українському Криму під маскою чисто культурницьких заходів, привласнення Волошина, а тепер і нахабна спроба закріпити Святого Георгія-змиеборця, покровителя Москви, в «великом русском міре». Отже, маємо ще один, але вже ісконно скрепний «доказ» і сакральності Криму, і такого «ненав'язливого» вмонтовування півострова в кремлівську модель держави.

ЗВІДКИ ТИ ВЗЯВСЯ, ВЕРШНИКУ?

Святими не народжуються, а стають. Святість виявляється земною людиною в житті – вчинками, щоденним вибором між добром і злом, іноді смертю за переконання.

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Святому Георгієві пощастило тим, що вшановують його як на Заході, так і на Сході християнського світу, не лише православні та католики, а й протестанти: наприклад, його вважають небесним покровителем Англії. І вшановують не через фан-

тастичні перекази про перемогу над змієм чи драконом. Легенди про Георгія-змиеборця, геральдичні зображення його верхи на коні, під копитами якого конає істота, що уособлює всесвітнє зло, виникли через тисячу років по його загибелі. Звідки прискакав той вершник зі списом у блискучому бронезилеті?

Справжній Георгій народився наприкінці 3 століття від Різдва Христового у Малій Азії; він був вправним військовим і навіть досягнув генеральської посади в імперській армії у свої двадцять з лишком років. Та це аж ніяк не пов'язане з подвигом, за який його канонізовано, бо перемогу свою Ге-

Гробниця Св. Георгія в Лоді, Ізраїль

оргій здобув, склавши зброю. Тому що він перемиг не зброєю і не дракона.

Коли гнів імператора Діоклетіана впав на християн, Георгій міг відмовитися від християнства та лишитися

живим (а було йому трохи за двадцять років)... Він не відрікся від Христа, не визнав «рідної національної віри» – за що його піддали страшним тортурам, які тривали сім днів: били батогами з во-

Ікона Св. Георгія, яка була вивезена з Георгіївського монастиря, що на мисі Фіолент

лових жил, крутили на колесах, потім кидали в яму з негашеним вапном, труїли отрутою... Легенда розповідає, що його рани зіцлювалися дивовижним чином, отрута не подіяла; але то всього лише легенда...

Його вмовляли відректися від Христа, а коли Георгій не скорився навіть під жорстоким катуванням, йому відрубали голову.

І змія під копитами коня на його іконах не зображували, коня, до речі, – також.

У 1778 році кримські християни під час переселення з Криму вивозили з собою на береги Кальміусу найдорожче – зокрема, вивезли ікону 11 сторіччя «Святий Георгій» з Георгіївського монастиря, що на мисі Фіолент. Упродовж двох століть вона перебувала у маріупольському храмі. Згодом цю ікону відреставрували, і нині вона зберігається в Київському художньому музеї.

Це зовсім інший святий Георгій, і перемогу він здобуває іншу...

Можливо, навіть це було якесь інше православ'я? Явно не те віровчення, що лише себе визнає єдино канонічним, переповідаючи вигадки про знищення реліктової рептилії та про вершника на службі імперії, благословляє братовбивчу агресію та захоочує рабську покірність.

КРИМСЬКЕ САДІВНИЦТВО

«Таких яблук, як тут, немає більше ніде в населеній чверті. Ці судацькі яблука... пахнуть, як мускус і амбра. Ці яблука розміром з п'ятірню укладають в білі коробки і відправляють до кримських ханів, султанів і візирів. Їхня краса і насолода за довгий час не втрачається, не змінюється колір і смак, вони ніби щойно зірвані з дерева. Коротше кажучи, таких яблук, як у Судаку, в населеній чверті немає...»

Евлія Челебі. Книга подорожі. Крим і суміжні області. 1678 р. (Уривки з твору турецького мандрівника XVII століття).

Кандиль синап – один із найвідоміших сортів кримських яблук

Ще на початку 90-х років минулого століття колектив ентузіастів (у тому числі і я), який гуртувався навколо газети «Голос Криму» та республіканської бібліотеки ім. Ісмаїла Гаспринського, спільно з науковцями Кримської станції садівництва, за короткий проміжок часу створив колекцію аборигенних сортів плодів культур, провів інвентаризацію залишків чаїрних насаджень і розпочав їхню експедиційне обстеження.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

Тоді нам вдалося залучити до колекційних насаджень, створених на дослідній станції садівництва, кілька десятків місцевих стародавніх сортів плодів культур, головним чином – яблунь та груш. Колекцію вдалося продублювати також у кількох фермерських господарствах та в індивідуальних садах садівників-аматорів. Нам вдалося також відродити і повернути із забуття матеріали симиренківської експедиції по кримських садах. Їх ми видали у видавництві «Таврія» у 1996

КОЗУ-БАШ:
ПОВЕРНЕННЯ ЛЕГЕНДИ

році окремою монографічною працею «Місцеві стародавні сорти плодів культур Криму».

Проте неодноразово наголошувалось, що нашому колективу, на жаль, не вдалося відшукати і залучити до колекції аборигенів один з найвизначніших сортів яблуні «Козу-баш». Цей сорт, як зазначав неперевершений знавець кримського садівництва Левко Симиренко, почав зникати з промислових насаджень ще наприкінці XIX століття. Учений, враховуючи його цінність як для науки, так і для промислового садівництва, висловлював побоювання його втрати.

На жаль, ці побоювання справдилися. В процесі реконструкції кримських промислових садів цей великий цінний сорт було втрачено. Зник він і з присадибних ділянок. Смертоносний удар по традиційному кримському садівництву, особливо чаїрним садам та місцевим стародавнім сортам, московські

окупанти завдали у перший повоєнний рік, після депортації кримськотатарського народу. Тоді була знищена не лише багата матеріальна, а й гуманітарна і духовна культура та наука цього народу, а також унікальна й самобутня агрокультура. Фактично з депортацією кримських татар загинуло чаїрне садівництво, місцеві сорти плодів культур та винограду, цілі галузі тваринництва.

Всі наші намагання відшукати в кримських садах славетний Козу-баш не увінчалися успіхом. Не виявили ми цього сорту й у світових колекціях плодів культур, зібраних у Всесоюзному інституті рослинництва та знаменитій Помологічній колекції Левка Симиренка на Черкащині.

Проте ентузіасти не втрачали надії відшукати кримську садівничу перлину. Вони постійно зверталися через кримські ЗМІ до старожилів, доводили важливість знаходження колись досить по-

ширеного і популярного сорту яблуні як складової частини садівничої культури кримськотатарського народу.

Найбільшим новорічним дарунком цього року для мене стало повідомлення мого садівничого побратима А. Сервера (прізвище змінено – авт.) про те, що членам нашої групи все-таки вдалося відшукати у Білогірському (Карасубазарському) районі старе дерево славетного Козу-баша. Попереднє помологічне дослідження показало, що знайдений екземпляр майже за всіма параметрами збігається з високопрофесійним описом Козу-баша, зробленим Левком Симиренком.

Користуючись нагодою, я хочу привітати своїх друзів із досить важливим і цінним науковим здобутком і побажати повернення знахідки у кримські сади. Сподіваюся, що ми найближчим часом створимо промислові насадження цього сорту в українському Криму.

ДОВІДКА

КОЗУ-БАШ
(Голова ягняти)

Козу-баш – показне, велике яблуко. Безперечно, це один з найкращих кримських сортів. У перекладі з кримськотатарської означає «голова ягняти». Проте плоди за своїми ознаками не мають нічого схожого з ягнячою головою. Значні гурти Козу-баша трапляються лише в садах Карасубазарського району, а саме: Азаматі, Джепарі, в садах братів Бобовичів, Шишмана та інших. Поодинокі ж дерева Козу-баша зустрічаються ледь не в кожному татарському саду, частіше в старих насадженнях, оскільки тепер у нових садах цей сорт вже ніхто не саджає. Проте чи є таке ігнорування виправданням і свідченням прогресу кримського садівництва? Адже у своїй природній (ніші) зоні Козу-баш є більш прибутковим порівняно з вибагливим Шафраном (Пармен зимовий золотий).

Зрозуміло, що використовувати найсприятливіші природні умови та кращі землі потрібно для вирощування найкращих і найцінніших сортів. Але чи багато у нас таких місцевостей? Саме через це плоди місцевих кримських сортів (окрім хіба що Кандиль синап) менш якісні, порівняно з більш витонченим французьким сортом. Але ж перші сорти більш адаптовані і мають, як правило, більш могутні дерева. Їхні невибагливість та витривалість – це ті якості, які у місцевих татарських сортів ніхто не піддає сумніву. Тож шкода буде, якщо Козу-баш та деякі інші аборигенні сорти врешті-решт зникнуть з кримських садів. Говорячи про Козу-баш, необхідно наголосити на його високій стійкості листя та плодів до головного інфекційного захворювання яблуні – шолудів (парші). Цим захворюванням плоди ніколи не уражаються. Досить цікаве видовище мав сад Овак улітку 1888 року. Тоді плоди всіх західноєвропейських сортів були суцільно уражені цим грибовим захворюванням і мали потворний вигляд. У той час як лиш один Козу-баш вражав своєю чистою черво-

Єдина ілюстрація яблука Козу-баш, що збереглася у праці «Помологія» Левка Симиренка

ною сорочкою. Майже так само плоди цього сорту не пошкоджуються плодохеркою, тому серед них не зустрічаються черви. Вочевидь у Криму існує майже чотири різновиди цього сорту. З них два зустрічаються в садах О. Г. Банглярова в Оваку. Вони вирізняються більше за характером росту та урожайністю дерев, ніж за морфологічними ознаками та якістю самих плодів. Дерева перших мають пірамідальну крону, плоди у них великі і зав'язуються поодинокі або попарно. В інших – корона кулеподібна і вони вирізняються щедрою урожайністю. Проте плоди у них дрібніші, мають більш сплюснену форму і зав'язуються кучками по 3-4 штуки у кожній. В саду А. А. Крима (колишній п. Хамарито) зустрічається ще два різновиди сорту: Козу-баш білий і Козу-баш полосатий. Його плоди за зовнішнім виглядом нагадують Кальвіль Червоний. Козу-баш охоче експортується і ціна на це яблуко та ж сама, що і на Сари Синап. Через великий розмір плодів їх часто кладуть в тару не більш як у три ряди. В садах Сімферопольського повіту, відповідно до «Зведення», зареєстровано 536 дерев Козу-баша.

З книги: Л. П. Симиренко. – «Местные стародавние сорта плодів культур Крима». – Сімферополь, «Таврія», 1996, – С. 83-85. Упорядник Петро Вольвач.

Переклад з російської мови Петра Вольвача

ПОЕЗІЯ

Тетяна Малахова народилася 24 серпня 1963 року на Харківщині, але з дитинства доля її пов'язала з містом Горлівка у Донецькій області. Перші вірші побачили світ у газеті «Кочегарка». У 1979 році Тетяна представляла Донеччину на Всеукраїнському семінарі обдарованих дітей. Згодом працювала на телебаченні, видала дві книжки дитячих віршів українською мовою, була автором сценаріїв фільмів та серіалів: «Белка в колесе», «Своя команда», «Огонь любви», «Кармелита», «Институт благородных девиц», «Дежурный ангел», «Вторая жизнь», «Ранетки». Під час Революції Гідності була волонтером у шпиталі Майдану. Її вірші «Мальчик за серым щитом», «Разрываю объятия двухголового монстра» стали відомішими за саму авторку.

***

«Я не кріпак, щоб мене передавати іншому господарю разом із землею...» **Олег Сенцов**

Ніхто й не чув про Лабитнангі, Коли війна прийшла у Крим, І гусениці перших танків Чабрець давили і полин.

Полярне коло тисне шию І тре до крові, мов петля. Байдуже сонце скупо гріє, Кістками тхне чужа земля.

ТЕТЯНА МАЛАХОВА: «НАМ ІЩЕ ЗВІЛЬНЯТИ КРИМ, ДОНБАС І КОРОЛЕВУ АННУ...»

Колись давно казимські ханти Свій край назвали – «сім модрин», Але ті сосни арештанти Пустили на високий тин...

Регоче довга ніч-чаклунка. Ганяє вітер дід Стрибог, А білий і кумедний Умка Тепер не казка, а острог....

Біжать украї пейзажі голі, Пливе з бараків сивий дим... Невже така безщасна доля Спіткає й твій квітучий Крим?

Москва чи оком, чи рукою Чого торкнеться – там тюрма. Та ти тримаєш міцно зброю І все, що робиш, – не дарма...

Нехай там знають, що свобода – Не крихти хліба й тихий страх, А чорні ґрати і незгода... І воля з вірою в очах.

2018 р.

ФОТО З ВІДКРИТКИ ДЖЕРЕЛ

***
Я не здивована, що стільки зла І ще не зібране каміння – Авжеж... Століттями Москва Рубала нам і голови, й коріння. Я не дивуюсь, що хабар Бере суддя попри закони – Століттями попи і цар Топили в крові всі кордони. Я не дивуюсь, що «язык» Несеться вітром, мов полова, І начебто скажений бик Витоптує копитом мову. Я не дивуюсь, що краде Чиновник пенсію у баби, І що негідники... цабе... Приперлися до залу Ради. Я не дивуюсь, що товпа На гасла проміняла мозок, І жінку прив'язала до стовпа, І став кумиром відморозок. Я... вражена!! Бо двоголовий кат Не переміг козацький дух І міцність стовікових ґрат Руйнують воля і обух. Я вражена – царя загнали в кут, Здуває щоки путінська арта, І полетів російський культ Кудись униз, в далекий Тартар... Я вражена... зняли хомут! Відкинутий навіки цар. ...Неначе хлопчики із Крут Спустилися з небес в «Айдар». Я вражена, бо став юнак, Вчорашній менеджер, солдатом. Все це, напевне, Божий знак – Нас вже ніколи не здолати. Звичайно, буде непростим І довгим бій з паханом клану. І нам іще звільняти Крим, Донбас і королеву Анну. ...Нехай іще багато зла І ще не зібране каміння – Іде у небуття Москва І день за днем міцнішає коріння!

ПРОГНОЗ ПОГОДИ В УКРАЇНІ

В столиці тихий листопад Танцює вальси з мокрим снігом, А під Донецьком знову «Град»

І гойдалка угору дригом. В Черкасах – мінус, в Чопі – плюс, В Одесі замерзає море... У Горлівку не б'ється пульс І танк чужий легени оре. В Херсоні випав перший сніг, Напевне, хліб добряче вродить. А Зайцеве стоїть без стріх, І вже байдуже до погоди. В Карпатах ожеледь і дощ У очі б'є... як шаблі ляхів, Крізь кіптяву небесну товщ Не бачить сонця Волноваха... Обходить Рівне сірий смерч, А Конотоп лякають грози, Неначе сплять Судак і Керч, І вітер рве засохлі лози. Біжить зимовий гороскоп, Несе ялинку нам і свято... А десь набився сніг в окоп І ковдрою накрив солдата.

***

Біля влади Труться гади – Рій хлоп'ят-сороченят. Усі чисто Хочуть їсти – І суддя, і депутат. Як сорока-білобока Скаче влада на поріг І «на благо працювати» Поскликала рідних всіх. Цей, здоровий, Возить дрова З Закарпаття за кордон. Не скажи йому ні слова. Бо начхав він на закон. Той, швидкий, керує банком, Той, малий, купив п'ять хат. Там, на Сході, треба танки? Почекай-но ще, солдат! Цей, гладкий, купив Land Cruiser, Бо не сяде ж у Fiat? Він не лох якийсь, не лузер! КОМУ-НАДА – брат і сват! Той, худий, купив квартири, Не одну, а аж чотири! Грошенят ще має трохи – Ще на п'ять лежать в панчохах! Той хлоп'як купує яhti,

Не досягши повноліття... Ох, багато у нас «шляхти» Вилізло із підвороття! Як сорока-білобока Влада хвалиться сама: «Якщо хочеш жити «гідно», Не завадить і війна».

***

Що таке «бессмертний полк»? Фарс в мініатюрі. А точніше – хижий вовк У овечій шкурі.

***

Тепе-Оба накрила біла пара, Ескі-Кермен сховав молочний дим... Біда прийшла у дім кримських татарів – Чужа країна захопила Крим. Піднявши, як один, свої долони, Вони молилися без втоми... Бо знову опинилися в полоні – На батьківській землі, у себе вдома! Вони згадали, як минулого сторіччя НКВД чеканив Кримом кроки Та бив батьків прикладом по обличчю, Хоча батькам було по вісім років... Вони згадали, як в товарняках Кримських татар везли на схід. Там мертвих немовлят ховали по кутках, Там в тридцять років посивів їх дід... Їм на чужині всі півсотні літ Приходив уві сні Бахчисарай... І ось сьогодні ненажерливий сусід Вкрав їхню батьківщину – кримський рай. В шаленім ритмі б'ються тисячі сердець, Ніхто не згоден пробачати ворогу крадіжку. Бо пам'ятає кожен камінець Їхніх батьків маленькі босі ніжки... Чому мовчить такий великий світ, Не захищає сонячний півострів? Невже помруть в полоні баба й дід? Чому господарюють тут нахабні «гості»? Татарин тут саджав горіхи та інжир, І в Агармиш ганяв свої отари... Молимося за перемогу й мир, За вільний край кримських татарів!

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ДЕНЬ ВІЙСЬКОВОЇ СЛАВИ ЧИ ВІЙСЬКОВОЇ ГАНЬБИ?

23 лютого, відоме в пострадянському світі свято – День захисника Вітчизни, ще й сьогодні широко і масово відзначається в Російській Федерації як один із днів військової слави цієї країни. Проте цього року

виповнюється 100 років від того дня, який можна з упевненістю назвати одним із днів військової ганьби Росії. В історії ці криваві дні отримали назву «варфоломівські ночі» – масові вбивства, влаштовані більшовиками у Севастополі. За різними оцінками, жертвами червоного терору стали від 600 до 700 осіб. Серед них – кримськотатарський політичний і державний діяч Номан Челебіджихан і караїмський живописець і графік Михайло Казас. Детальніше про життя та діяльність цих непересічних особистостей читайте у наступному номері.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета Виходить із 31 грудня 1992 року Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка

Марк Канарський, Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат ТОВ «Типографія «Від А до Я» м. Київ, вул. Колекторна, 38/40 тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51 Розповсюдження і реклама тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.: на 6 місяців – 153,56 грн. на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим. Ціна договірна

07

940020 820157 4